

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

№ 39 (249) 1 — 7 кастрычніка 1996 г.

КОШТ 2500 РУБЛЁЎ

“МОДА НАВЖННА ЖЫЦЦЬ!”

**3 госцяў рэдакцыі,
дырэктарам беларускага
Цэнтра Моды
спадарыняй МАНУЛІК
гутарыць наш
карэспандэнт
Навум ЦЫПІС.**

— Бачу на вуліцах
маладых людзей у
“стандарце”: “хлопчыкі”
— шырокія, нязграбныя
штаны, скураныя курткі,
“дзяўчыны” —
матрацныя касцюмы,
скура, спаднічкі вышэй
за найвышэйшую мяжу,
і — шмат шэрага,
цёмнага, падношанага —
гэта людзі сталага
ўзросту. Дык што ж,
Любоў Васілеўна,
сапраўдная мода
памерла?

— Катэгарычна
сцвярджаю, што мода не
памерла, у тым ліку і
высокая. Яна наогул ніколі
не паміралася. Ёй столькі
гадоў, колькі самому
чалавецтву. Я добра
разумею сітуацыю, у якой
зараз знаходзіцца нашыя
людзі. Увесь цывілізаваны
свет даўно вырашыў свае
асноўныя праблемы — ежа,
вопратка, жыллё, і “зарабіў”
магчымасць вырашаць
агульначалавечыя
праблемы: навука,
мастацтва, культура...
А ў нас гранічнае
жабрацтва. Бачым па
тэлевізары модных “зорак”,
людзей, якія багата
апануты і з годнасцю
бавяць свой вольны час,
а ў нас у крамах — заходнія
тавары, у якіх скончыўся
тэрмін захоўвання,
няякасныя адзенне і абутак,
але заробку нават на гэта
не хапае.

Але яшчэ раз з упэўненасцю
магу сказаць, што мода не
памерла. Яна ствараецца, яна
знаходзіць сябе і на подыуме,
і сярод спажывцоў. Высокая мода
застаецца генератарам новых
ідэй, што сілкуюць усю лёгкаю
індустрыю. Мода павінна жыць,
і ёй трэба ў гэтым дапамагчы.
Цяжка ўявіць адраджэнне
культуры без развіцця
культуры адзення.

— А ці Вы перакананыя,
што большасць нашага
населенства жадае
адраджэння культуры
наогул і развіцця культуры
адзення ў прыватнасці?

— Людзі хочуць быць прыгожымі
і модна апранутымі.
Ім бракуе, і ў гэтым не заўжды
іхняя віна, выхавання, густу,
інфармацыі і, безумоўна, грошай.
Густ павінен быць прышчэплены
ад самага нараджэння. У
Францыі дзяўчынка шасці гадоў
ужо ведае, якая колеравая гама
падыходзіць менавіта ёй, які пах
парфумы адпавядае яе
гараскопу. Гэтаму навучаюць.
У нас усё гэта аддадзена самой
дзяўчыне. Таму мы
і бачым на вуліцах тое, што
бачым: свет безгустоўнасці.
Набываюць выпадковыя рэчы,
парфуму, аксесуары: убачыла
ў сяброўкі, у суседкі.

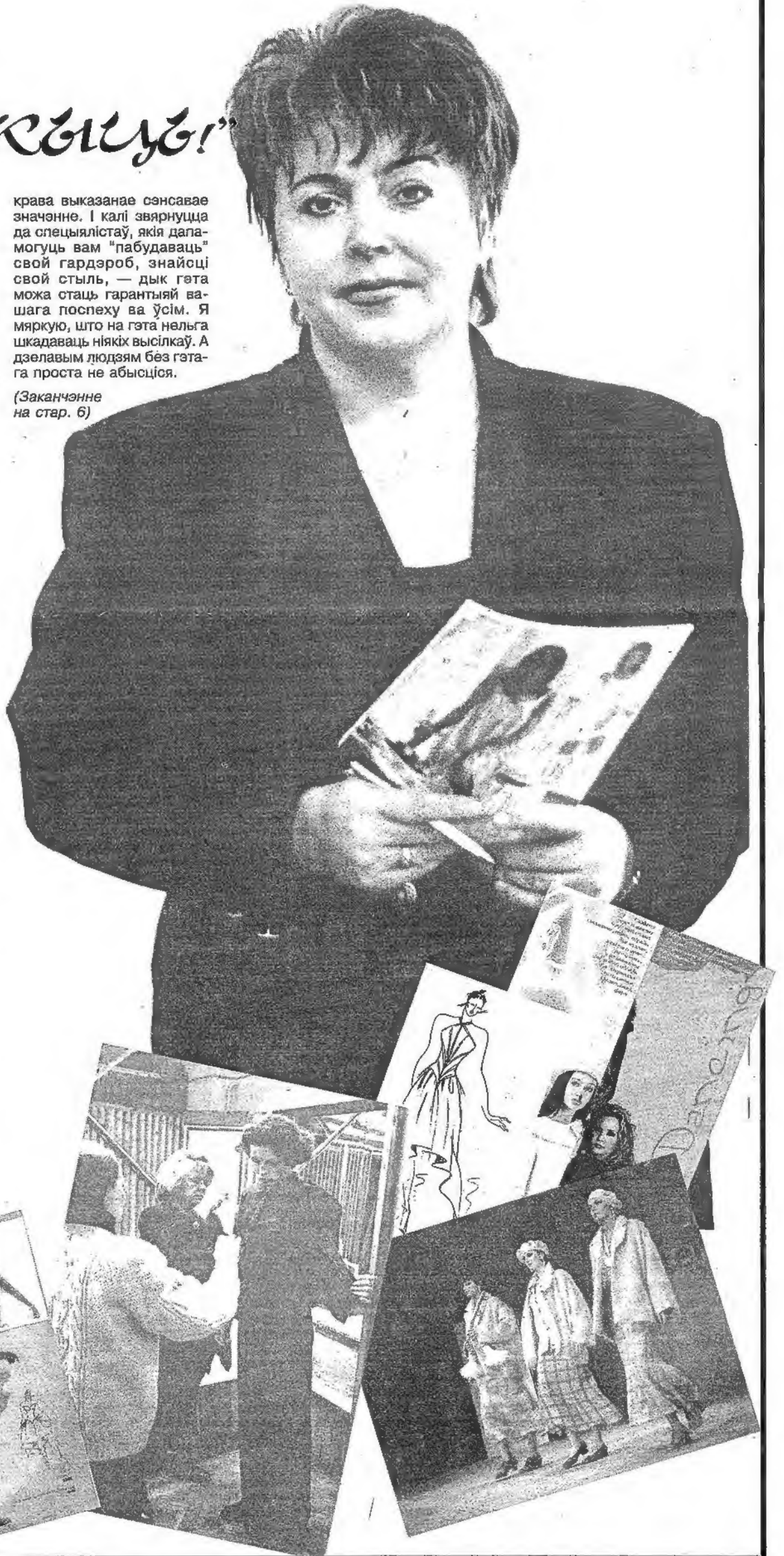
— А што ім, гаротным,
рабіць?

— Галоўнае — жаданне
знайсці свой вобраз. Без гэтага
і з грашыма будуць праблемы,
бо грошы дадуць магчымасць
праявіць усю глыбіню гэтай
безгустоўнасці. А вось калі
чалавек пажадае, асабліва
жанчына... Узгадайце разанаўскі
“Службовы раман”, калі
кансерватыўная “дырэктарка”
ператвараецца ў чароўную
жанчыну менавіта таму, што
знайшла свой вобраз: адзенне,
абутак, фрызура, аксесуары,
хада, постаць... Чалавеку
дастаткова змяніць касцюм ці
нават гальштук, ён імгненна
мяняецца сам. Паглядзіце на
жанчыну, калі яна замест
чаравікаў на нікім абцасе
ўстае на “шпількі”! Не на
ногі, на твар паглядзіце...
Нездарма на Захадзе
існуе прыслоўе: хочаш
зняць настрой —
набудзь абноўку!

Адзенне шматаб-
лічнае, яно мае яс-

крава выказанае сэнсавое
значэнне. І калі звярнуцца
да спецыялістаў, якія дапа-
могуць вам “пабудаваць”
свой гардэроб, знайсці
свой стыль, — дык гэта
можа стаць гарантыяй ва-
шага поспеху ва ўсім. Я
мяркую, што на гэта нельга
шкадаваць ніякіх высілкаў. А
дзелавам людзям без гэта-
га проста не абысціся.

(Заканчэнне
на стр. 6)

ісцне
“
шпількі”
на
ногі,
на твар
паглядзіце...
Нездарма на Захадзе
існуе прыслоўе: хочаш
зняць настрой —
набудзь абноўку!

VENING

НАТАТНІК ТЫДНЯ

КАНТАКТЫ ПАШЫРАЮЦА

28 верасня адбылося ўрачыстае падпісанне рабочай праграмы аб супрацоўніцтве ў галіне культуры, адукацыі, навукі і тэхнікі паміж урадамі Італьянскай Рэспублікі і Рэспублікі Беларусь з 1996 па 1999 г. Падпісанні Міністрам культуры Рэспублікі Беларусь і Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом Італьянскай Рэспублікі дакументы — яшчэ адзін крок да наладжвання плённых кантактаў паміж дзвюма дзяржавамі.

Уладзімір Сасноўскі, Міністр культуры Рэспублікі Беларусь:

— Ва ўрадах краін зараз ідзе распрацоўка буйнамаштабнага дзяржаўнага пагаднення, якое мае назву "Пагадненне паміж урадам Рэспублікі Беларусь і ўрадам Італьянскай Рэспублікі аб супрацоўніцтве ў галіне культуры, адукацыі, навукі і тэхнікі". Працэдура падпісання пагаднення даволі складаная: дакумент павінен быць зацверджаны ў парламентах абедзвюх краін, а рабочая праграма дае прававую аснову для супрацоўніцтва літаральна сёння. Сярод мерапрыемстваў, якія прайшлі з удзелам Пасольства Італьянскай Рэспублікі і Міністэрства культуры Беларусі, варта вылучыць наступныя: у Мінску адбыўся рэтраспектыўны паказ італьянскіх фільмаў, у Пінску — фестываль італьянскага кіно, нашыя асобныя выканаўцы ўдзельнічалі ў фестывалях і конкурсах у Італіі, прынамсі, у святкаванні 100-годдзя сусветнага кінематографа браў удзел наш кінарэжысёр Віктар Тураў, пры падтрымцы італьянцаў у нашым Нацыянальным тэатры оперы і балета быў пастаўлены спектакль "Сялянскі гонар". Трэба сказаць, што праграма па аб'ёме даволі вялікая, яна дае магчымасць не толькі глабальнага супрацоўніцтва на дзяржаўным узроўні, але і лакальнага — на ўзроўні асобных устаноў культуры, навукі, якія будуць заключаць пагадненні паміж сабой. У адпаведнасці з праграмай адкрываюцца новыя шляхі да вывучэння італьянскай мовы нашымі студэнтамі, дарэчы, італьянскі бок прызначыў шэраг стыпендыяў для студэнтаў, якія вучаюцца італьянскую мову, а наша дзяржава, так-

сама на парытэтных умовах, прадаставіць стыпендыі для італьянскіх студэнтаў, якія вучаюцца беларускую мову. Улічваючы, што Беларусь — маладая дзяржава, якая будзе сваю дэмакратыю і суверэнітэт, стасункі з краінай, што мае сталыя дэмакратычныя традыцыі і велізарныя дасягненні ў галіне культуры, набываюць асаблівае значэнне. Хачу выказаць шчырую падзяку пану Джану Лука Берцінэта за яго асабістую дзейную ўвагу да праблем нашай нацыянальнай культуры, што вельмі спрыяе агульнай справе.

Джан Лука Берцінэта, Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Італьянскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь:

— Я вельмі здзіўлены таму багаццю і высокаму ўзроўню развіцця беларускай культуры яшчэ чатыры гады таму, калі сюды прыехаў. На жаль, у Італіі вельмі мала ведаюць пра выдатны мастакоў і музыкантаў Беларусі, пра тых, хто стварае творчыя набыві дзяржавы ў кантэксце еўрапейскай культуры. Гэта ўсё складала частку абстрактнага ўяўлення ў дачыненні да ўсяго Саветаў Саюза. Нават цяпер, калі я кажу, што сусветна вядомы Марк Шагал нарадзіўся і жыў на Беларусі, факт гэты многіх італьянцаў здзіўляе. Усе творчыя, навуковыя і іншыя кантакты, якія адбываліся паміж прадстаўнікамі нашых культур, дазволілі мне правесці шчаслівыя чатыры гады ў вашай краіне. У наступным годзе тры беларускія студэнты атрымаюць стыпендыі і магчымасць вучыцца ў Італіі на працягу васьмі месяцаў. Будзе праходзіць ўзаемаабмен паміж групамі студэнтаў і выкладчыкаў, вяртаюцца аб'ём абменаў у навуковай сферы. Ёсць вялікая колькасць арганізацый і асацыяцый, якія працуюць у гэтым накірунку. У Італіі ёсць навуковыя цэнтры, якія высока ацэньваюць значэнне беларускай навукі, прынамсі Акадэміі навук Беларусі і навукова-даследчых устаноў. Гэтыя арганізацыі ўжо не маюць патрэбы ў нас як у пасрэдніках, аднак падпісанне пагаднення пашыраюць нашы магчымасці, бадай, у галоўным — ва ўзаемаўзабагачэнні духоўнымі набывіткамі нашых народаў.

Лесь ТУР

На здымку: Джан Лука Берцінэта і Уладзімір Сасноўскі.

Фота Генадзя ЖЫНКОВА

У НЯМЕЧЧЫНУ — НА КІРМАШ

2 — 7 кастрычніка ў Франкфурце-на-Майне (Нямецчына) адбудзецца 48-ы Міжнародны кніжны кірмаш, які з'яўляецца буйным форумам кніжнага свету. Па запрашэнні дырэкцыі кірмашу ў ім возьме ўдзел і дэлегацыя выдаўцоў, паліграфістаў, распаўсюджвальнікаў друку Беларусі. Узначальнае дэлегацыю старшыня Дзяржкамдруку Уладзімір Бельскі.

На нацыянальным стэндзе плануецца выставіць больш за 200 кніг. У дні работы кірмашу дэлегаты прывядуць шмат сустрэч і перамоў з замежнымі выдаўцамі. Так, плануецца нарада выдаўцоў краін Усходняй і Цэнтральнай-Еўропы па праблемах выпуску вучэбнай літаратуры.

Дэлегаты выдавецтва "Народная асвета" возьмуць удзел у штогадовай міжнароднай сустрэчы прадстаўнікоў педагагічных выданняў, дзе будуць абмеркаваныя сумесныя праекты па падрыхтоўцы і публікацыі вучэбных матэрыялаў агульнаеўрапейскага характару.

Звычайна на такіх буйных кірмашах наладжваюцца шматлікія творчыя кантакты. На гэты раз канструктыўныя дзелавыя прапановы і вялікія спадзеі на тое, што яны будуць прыняты партнёрамі, мае выдавецтва "Беларуская Энцыклапедыя". Яно мае намер звязацца з энцыклапедычнымі цэнтрамі Расіі, Італіі, Германіі, Польшчы, Францыі, Балгарыі, іншых краін свету. Будуць вывучацца магчымасці кантактаў з выдавецтвамі і кнігагандлёвымі арганізацыямі па набывіццях неабходнай даведчанай літаратуры, паліграфічнай навуковай бібліятэкі "Беларускай Энцыклапедыі", адпаведна, падключэння нашых выдавецтваў да міжнароднай сістэмы "Internet".

Запланаваны прэзентацыі кнігі "Історія Еўропы", выдадзенай сумесна выдавецтвамі "Вышэйшая школа" і "Просвещение" (Масква) па ліцэнзій французскага выдавецтва "Acheté" і "Кішэннага атласа анатоміі чалавека", выдадзенай па ліцэнзій аднаго з германскіх выдавецтваў.

Перамовы з дэлегатамі Балгарыі і Славакіі будуць плённымі, калі атрымаецца сумеснае выданне ўнікальнай зборнікі "Казкі дзяцей Беларусі". Дарэчы, падчас работы кірмашу плануецца "круглы стол" прадстаўнікоў дзіцячых выдавецтваў. Магчыма, што там будуць прысуджаны літаратурныя прэміі за лепшую кнігу на мовах славянскіх народаў.

Будзем спадзявацца, што ўсё задуманае спраўдзіцца, і наша дэлегацыя на аўтарытэтным кніжным форуме годна прадставіць дзяржаву Беларусь.

Ірына ТУЛУПАВА

СВЯТОЧНЫЯ ДНІ ў КАСТРЫЧНІКУ

У Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь адбылося пасяджэнне аргкамітэта па падрыхтоўцы і правядзенні Рэспубліканскага фестывалю "Іграй, гармонік", на якім абмеркавана праграма і мастацкая атрыбутыка свята, вызначана ягонае дакладная дата.

У сувязі з тым, што на сярэдзіну кастрычніка прыпадае шэраг грамадска-палітычных мерапрыемстваў, якія будуць праходзіць у Мінску, вырашана, што фестывальнымі днямі стануць 26 і 27 кастрычніка 1996 года.

Наш кар.

МІКОЛА СЕЛЯШЧУК

Трагічна загінуў Мікола Селяшчук. У 49 гадоў.

Нібыта абарвалася крохкая стужка пасярэдзіне кінасеанса. І перад нашымі вачыма — святло і бялюткая чысціня, якая нагадвае пра вечнасць. Лепшыя палотны М.Селяшчука нагадваюць пра тое ж.

Цяжкасць і непапраўнасць гэтай страты наўрад ці патрабуюць тлумачэнняў. У такія хвіліны хочацца перажыць жалобную падзею моўкі, але і маўчаць немагчыма — занадта ўжо важкім быў унёсак Міколы Міхайлавіча не толькі ў нашу мастацтва, але і ў сусветнае. Не выпадкова ён двойчы — у 1991 і 1993 гадах Міжнародным біяграфічным цэнтрам у Кембрыджы быў названы Чалавек Года. Ён быў заслужаным дзеячам мастацтва і лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Беларусі, акадэмікам жывапісу беларускай Акадэміі выяўленчага мастацтва. Але галоўнае — ён быў Мастаком і Асобай. Тэмы і сюжэты ягонага мастацтва шчыльна зніжаны з Радзімай, яе гісторыяй, казачнай прыродай, людзьмі, сучаснымі праблемамі экалогіі зямлі і экалогіі душы, метамарфозамі чалавечых пачуццяў і надзей.

Яму былі ўласцівыя не толькі іранічнасць і гратэскавасць, але і незвычайная сардэчная шчодрасць і дабрыня. Ён пісаў свет такім, які ён ёсць — агрэсіўным і чулым, безабаронным і магутным, рацыянальным і фантастычным. І ў гэтых творах з адмысловымі назвамі ён таленавіта спалучаў у прасторы неспалучальнага ў жыцці з'явы і рэчы. Як Сталкер у Таркоўскага, М.Селяшчук веў гледача да мэты, да сэнсу не наўпрост, а складаным, філасофскім шляхам. Шляхам спазнання, шляхам пластычных асацыяцый і метафар.

Гэта было нядоўгае, але вялікае жыццё са сваім колерам, святлом, пахам, позіркам, дзе мастацтва — форма і сэнс ягонага існавання. Са сваім, ні да чаго не падобным духоўным напружаннем.

А цяпер — нібыта адабрана, ампутавана ў нас тое, што нельга ні аднавіць, ні атрымаць, ні пазычыць.

Апошнія творы мастака называюцца "Вяртанне на Радзіму" і "Дарога дадому"... Па якіх бы краінах і кантынентах ён ні вандраваў, заўсёды сумаваў па роднай зямлі і імкнуўся хутчэй да яе вярнуцца. І вось — вярнуўся... З далёкай Італіі — у свой апошні прытулак...

Усе мы яшчэ цалкам не ў стане асэнсаваць, што нёс нам сваім жыццём і што падарыў нам Мікола Селяшчук...

Светлая яму памяць!

Рада Беларускага Саюза мастакоў

Прэзідыум беларускай Акадэміі выяўленчага мастацтва

Рэдакцыя газеты "Культура"

Мінскі грамадска-асветніцкі клуб "Спадчына" сваімі намаганнямі на дабрачынныя ахвяраванні стварыў сіюлімінавы бюст Адаму Ягоравічу Багдановічу (аўтар Мікола Несцярэўскі). Помнік адліты і знаходзіцца ў Доме літаратара.

Сябры клуба звяртаюцца да Міністэрства культуры, Мінскага аблвыканкама і Крупскага райвыканкама, Акадэміі навук РБ, Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы, Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору, Саюза пісьмёнікаў і Саюза мастакоў, музея Максіма Багдановіча, да выдавецтваў і грамадскіх арганізацый з прапановай стварэння ў самыя бліжэйшыя дні аргкамітэта па правядзенні юбілею Адама Ягоравіча Багдановіча — 135-х угодкаў з дня народзінаў (25.03 1862 г.) і ўстанавленню помніка-бюста ў мястэчку Халопенічы на радзіме пісьмёніка, этнографа, фалькларыста, выдатнага дзеяча культуры Беларусі і Расіі.

Хочам нагадаць, што да юбілею Адама Ягоравіча Багдановіча рытуецца і мэрыя г.Яраслаўля. Яна дала дазвол на ўстаноўку ў г.Яраслаўлі бронзавага бюста Адама Ягоравіча (скульптар Уладзімір Лятун) і правядзенне ў сакавіку 1997 г. у Яраслаўскім музеі-запаведніку мастацкай выставы, прысвечанай Максіму і Адаму Багдановічам з нагоды 5-х угодкаў адкрыцця музея Максіма Багдановіча ў Яраслаўлі і 135-х угодкаў з дня народзінаў Адама Ягоравіча Багдановіча.

Менскі грамадска-асветніцкі клуб "Спадчына" сумесна з музеем Максіма Багдановіча ў Яраслаўлі залажылі беларуска-расейскае культурнае таварыства, а таксама стварылі пры музеі беларускую бібліятэку.

Просім Вас аказаць пасильную падтрымку ў гэтай пачэснай справе сваімі кнігамі ці выданнямі.

Свае падарункі вы можаце надпісаць "У дар музею Максіма Багдановіча ў г.Яраслаўлі" і накіраваць старшыні клуба "Спадчына", тэл. 235-66-08 (Анатоль Белы).

У Пасольстве Рэспублікі Польшча адбылася прэс-канферэнцыя з рэдактарам старэйшага ў Польшчы каталіцкага культуралагічнага часопіса "Знак" прафесарам Стэфанам Вільновічам. У сустрэчы бралі ўдзел прадстаўнікі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Польшкага інстытута ў Мінску, Грамадскай акадэміі нацыянальных меншасцяў, наваградскай газеты "Авэ Марыя", Праваслаўнага Брацтва Трех Віленскіх Пакутнікаў, газеты "Культура", іншых арганізацый.

Абмяркоўваліся далейшыя шляхі развіцця розных рэлігійных сістэм у свеце, аспекты экуменічнага дыялога паміж прадстаўнікамі розных канфесій, а таксама актуальныя праблемы жыцця царквы ў сучасным грамадстве. З поглядам Стэфана Вільновіча на гэтыя праблемы можна будзе пазнаёміцца ў адным з бліжэйшых нумароў нашага штотыднёвіка.

Алесь ТУРОВІЧ

На здымку: Стэфан Вільновіч (крайні злева).

Фота Генадзя ЖЫНКОВА

3 НАГОДЫ...

А ўсё ж такі ён верыць!

У Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры адбылося адкрыццё выставы "А ўсё ж такі я веру", прысвечанай сямнаццацігадоваму юбілею беларускай зямлі паэту Нілу Гілевічу.

Людзі розных узростаў і розных прафесій успрынялі гэтую падзею з радасцю, таму зала музея, дзе віншавалі паэта, была поўная. Было бачна, як хваляюцца арганізатары мерапрыемства, як хваляецца віноўнік свята. Але паўсюль лунаў добры настрой, дыхала і танчыла муза творчасці. Ніл Гілевіч праходжаўся па цэнтры залы і вітаўся з сябрамі і незнаёмымі людзьмі. Але нават хваляванні не маглі схаваць першых уражанняў, якія належалі літаратуры: так, я адчуў — бачу паэта. Мне ўжо не патрабаваліся словы пераканання. Высокі, падобны на скалу, з вялікімі чыстымі вачыма ён адлюстроўваў і сімвалізаваў нешта паэтычнае і недасяжнае. Чамусьці прыгадваўся словы другога паэта, больш маладога па ўзросце і творчасці, Юрыя Гуменюка, які ў сваёй апошняй кніжцы змясціў верш пра Ніла Гілевіча. Тут, мабыць, адчувалася творчая пераемнасць, пераемнасць жывога беларускага слова.

Першыя прывітанні прагучалі з вуснаў музейных супрацоўнікаў, якія адчувалі сябе адказным за экспазіцыю. У гэтых словах — павага да паэзіі, да мастацтва, да Творцы. Дарэчы, стварэнне выстаў, прысвечаных жыццю і творчасці сучасных беларускіх пісьменнікаў, сталі ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры добрай традыцыяй. Пачатак ёй паклала экспазіцыя "Васіль Быкаў — асоба і час". Працягам была выстава "Глыбокія плыні жыцця", якая прысвечалася жыццю і творчасці Івана Шамякіна. Сёння — адкрыццё выставы яшчэ аднаго знакамітага майстра слова. Супрацоўнікі музея выказалі шчыры ўдзячнасць Нілу Сымонавічу за яго разуменне нялёгкай музейнай справы: паэт перадаў свой уласны архіў амаль цалкам у фонды музея — падарыў яго. І вось на матэрыялах гэтага архіва сёння і зроблена экспазіцыя, прысвечаная ягонай творчасці...

Паўсюль, дзе ёсць на Беларусі бібліятэкі, можна адшукаць кнігі Ніла Гілевіча. І паўсюль мы атрымліваем у выглядзе падарунка жывы прыгожы радкі. Мы нібы ўдыхаем чысціню беларускага ветру, чуюм цурчэнне ракі і спева лясоў. І не толькі мы, як кажуць, звычайныя чытачы. Прыемна было даведацца, што знаўцаў творчасці паэта з'яўляюцца і першы намеснік міністра культуры Рэспублікі Бела-

русь Валерый Гедройц. "Вельмі добрая думка прыйшла да работнікаў музея і стварылася ідэя, якая сёння ўвасоблена, у чарговы раз, у выставе, прысвечанай нашым знакамітым людзям, якія працуюць і жывуць разам з намі, займаюцца творчай дзейнасцю, — сказаў ён. — Кожны з прысутных у гэтай зале, напэўна, спазнаў прыгажосць беларускай мовы, яе чароўную паэтычнасць. Дзякуючы слову прынамсі і Ніла Гілевіча мы з самага дзяцінства не развітаемся з беларускімі кнігамі. Мы слухаем песні на вершы народнага паэта Беларусі, мы з захапленнем чытаем ягоныя радкі, але мы ведаем яго і як буйнога грамадскага дзеяча. Трэба аддаць належнае гэтаму чалавеку. За такі кароткі ў мерках гісторыі час ён стварыў вялікае багацце для нашай культуры, для нацыянальнай спадчыны..."

Чамусьці пасля гэтых слоў я стаў больш уважліва прыглядацца да прысутных і ўбачыў шмат людзей, якіх ведаю здаўна — па публікацыях у газетах і часопісах, па кнігах: Барыс Пятровіч, Алесь Пб-

раз жыццядайную аблачынку, якая нібыта хацела ўратаваць людзей ад усяго нядобрага, небяспечнага, цёмнага, аблачынку, якая праліла на душы чалавечыя светлыя словы, наталяючы імі прагу духоўнасці.

Але відаць, кожнаму літаратуру прыемна пачуць словы пра сваю творчасць і ад калег літаратараў, якія, мусіць, як ніхто, адчуваюць моц слова, паэтычнасць радка, якія выяўляюць сябе пры дапамозе літар, гукаў, радкоў... Таму словы паэта Алеся Письмянкова былі вельмі каштоўнымі: "За 50 гадоў творчай дзейнасці Нілам Сымонавічам зроблена столькі, што гэта не проста ўражае, выклікае захапленне, — гэта падзвіг у імя нашага народа, у імя нашай будучыні. Давайце падумаем, колькі пакладзе на ў гэтую творчасць сэрца, душы, энергіі не проста паэта, а паэта-грамадзяніна..."

Пасля слоў Станіслава Шушкевіча, дэпутата Вярхоўнага Савета Беларусі, атмасфера з афіцыйнай пераўтварылася ў сяброўска-жартаўлівую: "Я відавочна адзін з нямногіх тут, хто можа звяртацца да

коўскі, Леанід Дранько-Майсюк, Ірына Шаўлякова і многія іншыя.

Словы, прасякнутыя любоўю і ўдзячнасцю, пачулі прысутныя і адвіце-прэзідэнта Акадэміі навук Рэспублікі Беларусь Радзіма Гарэцкага: "Я вельмі шаную нашага спыннага паэта. І як можна не любіць такога прыгожага чалавека, такога выдатнага прамоўцу! Яго словы пранікаюць да самага сэрца. Па ўсім свеце гучаць яго цудоўныя песні. Ніл Сымонавіч — выдатны вучоны, літаратуразнаўца, фалькларыст, перакладчык, змагар за наша нацыянальнае адраджэнне. І, канешне, за яго любоў да светлай нашай роднай мовы я схіляю нізка галаву..."

Зала падтрымала прамоўцу шчырымі воплескамі. Без сумнення, самаадданая праца Ніла Гілевіча, яго творчасць нагадвалі за-

Ніл Гілевіч са сваёй жонкай Нінай Іванаўнай.

Ніла Сымонавіча як аднакурснік, — сказаў Станіслаў Шушкевіч. — Я самы дрэнны знаўца тваёй творчасці. Але адзін твой твор я чуў і ў Кітаі, і нядаўна ў Кліўлендзе. Ведаеш, я люблю тваю публіцыстыку, люблю твае артыкулы, люблю тваю беларускую... але вось гэты твой твор, сапраўды беларускі, я ведаю напаміць: "А я лягу-прылягу"...

Пасля сяброўскага жарту ў зале — усе відавочна ўспомнілі гэтую вясёлую песню — свае віншаванні з нагоды адкрыцця выставы выказаў паэт Сяргей Законнікаў: "Ніл Сымонавіч, у вас не толькі шчырае, мудрае сэрца... Сэрца

ваша прадчувае тое, што будзе наперадзе: вы заўсёды думаеце пра будучыню, вы заўсёды думаеце пра моладзь..."

І нарэшце пасля шматлікіх выступў, калі здавалася, што па зале прайшлі моцныя хвалі ўдзячнасці, да прысутных звярнуўся сам паэт: "Дарагія сябры, сябры беларускай паэзіі, роднага слова нашага. Гэтыя хвіліны ў маім жыцці вельмі незвычайныя, і я буду хвалявацца, хвалявацца нават больш, чым я думаю. Што б я хацеў у адказ на ўсе вашыя словы сказаць? Чым чалавек больш жыве, у яго ўсё менш застаецца права абяцаць, абнадзейваць і сябе і іншых. А ўсё больш права і абавязку дзякаваць. Таму мае слова будзе словам удзячнасці. Паколькі я на адкрыцці такой незвычайнай, яшчэ зусім нядаўна нечаканай для мяне выставы, я, канешне, у першую чаргу, хачу падзякаваць тым, хто прыклаў душы і сэрца да гэтай экспазіцыі. Гэта не мая была ініцыятыва — я спадзяюся, вы мне павярэце — наладзіць выставу, дзе адлюстраваны 50 гадоў жыцця ў літаратуры. І не толькі ў літаратуры..."

Я падаў у гэтым рэпартажы не ўсе словы, якія гучалі на адкрыцці выставы, і не таму, што яны не мелі каштоўнасці. Мне падалося, што ўсё гэтыя словы матэрыялізаваліся ў самой экспазіцыі — з такой любоўю яна аформлена для паказу людзям. Застаецца дадаць, што ўдзячныя прыхільнікі паэзіі падарылі Нілу Сымонавічу агромністы пірог, "страусавае яйка" і вялікі кош з журавінамі для здароўя, натхнення і доўгіх гадоў творчага жыцця.

...Была разрэзана вялікая чырвоная стужка і людзі зрабілі крок у святая-святых — у творчую лабораторыю пісьменніка.

Зміцер ВОЛКАЎ

20-21 верасня адбыліся кароткатэрміновыя візіты прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Міхаіла Чыгіра ў Рэспубліку Польшча і прэм'ер-міністра Рэспублікі Польшча Уладзімежа Цімашэвіча на Беларусь.

Главы ўрадаў Беларусі і Польшчы наведалі школу з беларускай мовай навучання ў горадзе Клешчэла Беластоцкага ваяводства, знаёміліся з ходам будаўніцтва памежнага пераходу Баброўнікі, узялі ўдзел у адкрыцці першай на Беларусі польскай школы ў Гродне.

У Гродзенскім аблвыканкаме адбыліся перамовы паміж галамі ўрадаў Беларусі і Польшчы.

На здымках: Міхаіл Чыгір робіць запіс у кнізе ганаровых гасцей школы; падчас адкрыцця польскай школы ў Гродне.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ, БелТА.

СПАДЧЫНА

УСЁ МІНУЕ,
А ПРАЎДА
ЗАСТАНЕЦЦА...

У сталічным кінатэатры "Кастрычнік" адбыўся паказ кінастужкі "Птушкі без гнёздаў". Як пракаментавалі на айчынным тэлебачанні ў "ТСН", прагляд спецыяльна не прыстасоўвалі да дня народжэння слаўтай беларускай паэткі Ларысы Геніюш. Але менавіта супадаенне гэтых падзей можна назваць прыемным. Як і тое, што кінематаграфісты Беларусі правялі тактоўнасць і нежаданне прыстасоўвацца да розных палітычных кан'юктур у пытаннях, звязаных з увасабленнем у мастацтве драматычнага лёсу cudовнай жанчыны.

Першымі да асобы Ларысы Геніюш звярнуліся дакументалісты. У 1992 годзе ў ПТВ "Летапіс" была зроблена кінастужка "Вянок цярновы васількоў" (рэжысёр — Станіслаў Гайдук, сцэнарыст — Рыгор Барадулін).

Праз некалькі гадоў на экраны выйшла стужка рэжысёра Віталія Дудзіна "Птушкі без гнёздаў". Спачатку назва фільма была "Я памятаю", стужка і выстроілася як успамін паэтэсы пра падзеі ў асабістым жыцці, якія былі шчыльна звязаны з сацыяльнымі абставінамі. Работа над сённяшнім кінаварыянтам пачыналася з задумкі пра шматсерыйны тэлевізійны фільм, бо жыццё адной гераіні хапіла б не на адзін дзесятак серый... Але фінансавыя цяжкасці і складанасці іншага кшталту, калі на стваральніку стужкі (аўтар сцэнарыя — Я.Грыгор'еў, апэратар — П.Крывастаненка, мастак — У.Дзяменцьеў) "давілі" і "іншыя сілы", не далі ажыццявіць першапачатковы варыянт.

"Птушкі без гнёздаў" паказваюць некалькі дзесяцігоддзяў з жыцця Ларысы Геніюш. І менавіта гэтыя дзесяцігоддзі выклікаюць неадназначныя адносіны ў ворагаў паэты: 1935 год, ад'езд у Прагу да мужа, жыццё ў Чэхаславакіі ў гады нямецкай акупацыі, яе знаёмства з савецкімі салдатамі ў вызваленай Празе, потым арышт у 1948 годзе і допыты ў мінскай турме...

"Культура" неаднойчы ўжо звярталася да аналізу мастацкіх якасцяў фільма. Але зараз неабходна зазначыць, што галоўная трактоўка рэальных падзей жыцця Геніюш была зроблена аўтарамі стужкі не пад ціскам, а зыходзячы з праўды жыцця. Яны павярнулі самай Ларысе Геніюш, яе "Сповідзі". І ў дадзеным выпадку можна гаварыць аб мастацкай інтуіцыі.

"Птушкі без гнёздаў" — першая спроба кінематаграфістаў сродкамі мастацкага кіно праўдзіва расказаць народу пра яго незвычайную паэтэсу, жанчыну, якая валодала і талентам, і прыгажосцю, і незвычайна моцным духам...

Г.Ш.

"Я ПРЫВЫКЛА
ДА БОЛЮ"...

Нядаўна мы адзначылі гадавыя жальбіны па смерці народнага паэта Беларусі Максіма Танка, уклад якога ў нацыянальную літаратуру прызнаны агульнанародна і засведчаны многімі ганаровымі тытуламі, званнямі і прэміямі. За доўгія дзесяцігоддзі актыўнага "жыцця ў паэзіі" ён пакінуў багатую і шматстайную мастацка-творчую спадчыну, заснаваў цэлую літаратурную школу, лепшыя традыцыі якой будуць развіваць многія пакаленні беларускіх пісьмennisкаў.
Ліст Ларысы Геніюш да Максіма Танка, які прапануе ўвазе чытачоў, колькі часу таму выяўлены мною ў сямейным архіве народнага паэта. Мяркую, ён зацікавіць не толькі літаратараў, але і гісторыкаў, іншых даследчыкаў.

Мікола МІКУЛІЧ

Максім Танк!

Толькі ўчора А.Н.Карпюк расказаў мне аб усім, што ў апошні час робіцца ў БСП вакол майго імя і кніжкі. Я балюча і трагічна зразумела насамперш адно: якую Вы і іншыя людзі, якія сталіся мне дапамагчы, маюць незаслужаную непрыемнасць з гэтай прычыны. Абедзве кніжкі мае няхай гавораць самі за сябе, я закруну падзеі. Аднойчы я ўжо ў СБП аб гэтым пісала, але гэтая вялікая юстычная несправядлівасць свядома і здэкліва зноў закрунула балючае і незажыўшае. Мне казалі, што адпаведныя органы паказваюць маладым беларускім пісьмennisкам "дакумент" аб падпісанні пражскімі беларусамі тэксту тэлеграмы Гітлера ў сувязі з нападам апошняга на САВЕЦКІ САЮЗ. Вось як на следстве, так і цяпер кажу, што гэта НЯПРАЎДА!!! Ніхто, паўтараю, ніхто са змушаных прыйсці ў той дзень на сход Бел. кам. самапомачы ў Празе падобнай тэлеграмы ці пастановы не падпісаў! Уся гэта справа выглядала б гратэска, каб не трагічнае становішча тых дзён і тэндэнцыйна несправядлівы падыход да яе следчых сталінскай эры. У канцы 1937 г. я на польскі пашпарт (такі ж меў і мой муж) з вялікімі цяжкасцямі і перашкодамі выехала ў Прагу. Пасля знішчэння польскай дзяржавы мы аўтаматычна засталіся без грамадзянства. Усе такія людзі, як наогул людзі іншых нацыянальнасцяў у Чэхіі, яўрэямі пачынаючы, мусілі, паводле загаду немцаў, арганізавацца ў адпаведных, дазволеных уладамі ўстановах. Гэты загад і ўстановы былі нават падад-

зены чэшскай прэсай. Для беларусаў гэта быў Бел. кам. самапомачы, які заснаваў і пастараўся ўзначальваць Ян Ермачэнка. Сярод членаў камітэта была і захавалася да канца вайны яўрэйская сям'я Вольфсанаў (бацька, сын, дачка). Камітэт асаблівай дзейнасці не праводзіў, а нейкай палітычнай дзейнасці не праводзіў зусім, не да таго было людзям. А аднойчы, у дзень нападку фашызму на Савецкі Саюз, у дзень трывогі, неспакою ды адчувальнага проста тэрору Ермачэнка асабіста і грозна аб'ехаў усіх беларусаў са строгім загадам сабрацца ўсім назаўтра а такой і такой гадзіне ў яго на кватэры. Дарэчы, там, з яго "ласкі", той камітэт і памяшчаўся. Не паслухаў загаду было ў той час амаль раўназначна лагера. Прышлі ўсе. Не было толькі майго мужа, які ... (не разб.), спакойна замяшчаў спецыяліста скур. вен. хваробаў доктара Віцеслава Градзіла, стараючыся не пападацца немцам на вочы. Сход пачаўся трывожна і дзіўна. Ермачэнка, які заўсёды быў старшынёю сходаў, на гэты раз аб'явіў: "Старшыня арганізацыі не можа быць старшынёю сходу!" Ён пачаў прапаноўваць іншых і мяне ў тым ліку, усе чапмусці адмаўляліся, В.Захаркам пачынаючы. Настрой рабіўся трывожна-напружаным. У гэты

сходу гэтага падпісаць з нас ніхто не мог і ніхто не падпісаў!!! Клятую тую тэлеграму падаў назаўтра сам не меней кляты Ермачэнка, паставіўшы пад яе імя, якое яму найбольш спадабалася, імя "старшыні сходу"... Сталася правакацыя. Я хацела спачатку сабраць подпісы пад сапраўдным пратаколам гэтага свінства, але пачыналася вайна, ды людзі ці ўсім павяршыш? Так і сталася. Я вельмі гора занялася паэзіяй зусім не для Рэйху, а для падтрымкі сваіх землякоў і іх вернасці сабе і Радзіме. Хто думаў, што гэты няшчасны фарс з тэлеграмай воляй нядобрых людзей прарасце ў такую агіду... Тут мне сорамна, але не за сябе... У тым жа "камітэце" быў маленькі архіў камітэту, і вось аднойчы той архіў агінуў. Ну, згінуў ды згінуў, ды пры тым у яго хаце. Але якое было мае здзіўленне, калі ў 1948 г. мне ў мінс-

Народныя пісьмennisкі
Янка Брыль і Максім Танк.

рэбнай гэта т.зв. "тэлеграма" — пустая шумамец барабанных, адпаведных да якасці ненаормальнага фюрэра, слоў, аб якой іначай нават сабака нідзе не загавкаў?.. Я зненавідзела людзей, якія велікадушнасць, дыпламатыю і розум пераможаў заманілі новым тэрорам і сваімі няпраўдамі. Я толькі пытаю сябе: за што палеглі мае маладзенькія браты з кляймо "кулакоў", а сэрцам патрыётаў? Я добра ведаю, што прычынай майго зняволення была мая першая кніжка, як і прычынаю вось гэтай камедыі з'яўляецца кніжка другая.

О, харошы Максім Танк, я ж так не хацела зноў друкавацца... Нічога, я прывыкла да болю, але за што такая напасць на Вас? Ні яўрэй Вольфсан, ні маэстра Забейда, ні стары камуніст Жук, ні мастак Салавей і інш., ніхто з сумленных людзей Вам іначай аб гэтай справе не скажа. Усе яны ў Празе і ніводзін з іх за гэтую дурніцу не пацярпеў, як не пацярпелі і тыя тысячы рабочых, якіх страх гнаў на мітынгі, бо з шалёнымі няма жартаў! У Празе быў загад даць аднаразова на нямецкі чырвоны крыж забылася якую частку зарплаты. Мы далі смешна, як для лекара, малую частку, мо жабрак не наважыўся даць меншай, нас і за гэта судзілі, нават не пацкаваліся запітацца чэхаў, як у той час з гэтым было?

Яшчэ раз кажу, ніхто з нас гэтага не падпісаў, але думаю сабе, хто з нармальна думаючых людзей мог бы судзіць нас за тое, калі б нас змусілі гэта зрабіць? На лёгкую вагу нехта кладзе людское жыццё, калі шкадуе, што людзі не папалілі гекатомбай Гітлеру дзеля жэстаў!!! І так: ніхто тае тэлеграмы не падпісваў і пасылаў яе сам Ермачэнка, падпісваючы яе так, як некаму было выгадна, з разлікам на далейшую смуту і бясконцае знішчэнне маральна і фізічна няшчасных людзей няшчаснага Краю...

З пашанай да Вас заўсёды Ларыса Геніюш
Зальва, 4.V. 68 г.

P.S. Следчы мой, нехта Коган, казаў, смеючыся, што вялікую суму атрымаў Ермачэнка за гэтую тэлеграму; ад каго — не сказаў...

Л.Г.

Публікацыя Міколы МІКУЛІЧА

Марія Ларысы і Янка Геніюшаў.

час увайшоў мой муж, якому Ермачэнка тэлефанаваў на працу, каб ён з'явіўся. Не паспеў той увайсці ў хату і адумацца, як прызначылі яго, першы і апошні раз у жыцці, старшынёю сходу гэтага камітэта... Усе чакалі. Ермачэнка знік у раскошы пакояў, адкуль прынёс гатовыя пасланне таму клятаму фюрэру, якое і зачытаў прысутным! Сябры замоўклі, але пасля пачалі даводзіць, што камітэт гэты — арганізацыя апалітычная (хто ж тады славянам нейкую "палітыку дазваляў"?). І таму не мае права на падобныя тэлеграмы. Ермачэнка лоўка вывернуўся, кажучы: ну, тады гэта будзе ад бел. калоніі ў Празе. Скажаць, што мы супраць, гэта было б роўным чынам ісці ў Асвенцым, Гэтая камедыя не была таго варта! Але пратаколу

СТРАТА...

... І вось настаў момант, калі пасля прозвішча мастака стаяць дзве даты, падзеленыя кароткай рысай. І мастак ужо не належыць самому сабе. Усё, што ён здзейсніў у жыцці, ягоныя творы адкрываюцца наноў, з надзвычайнай глыбінёй, узвышана і чыста. І вось дзве даты: 1941 — 1996. Гэта гады жыцця Леаніда Марчанкі. Вось адзін з ягоных апошніх партрэтаў: злёгка ўсміхлівы, троху стомлены, у вязаным світары сядзіць ён за сталом з раскладзенымі на ім аркушамі афортаў. І ў ягоных руках — афорт, таксама адзін з апошніх. Пазіруе перад аб'ектывам фотаапарата Марыі Жылінскай. Гэта майстэрня. Ягоны другі дом. А можа, першы? Як паглядзець...

Калісьці, падчас наведвання гэтай майстэрні, я расказаў Лёні такую гісторыю. У Рэнуара некалькі папталіся: "Мэтр, што больш важнае ў мастацтве — ШТО або ЯК?" "Важней за ўсё ХТО", — адказаў мастак. Лёні спадабаўся адказ вялікага французца, і ён доўга паціраў ад задавальнення рукі. Творчасць Марчанкі — таксама шмат у чым працяг ягонай асобы, не простае яе адлюстраванне, а ўвасабленне ўсвядомленага прынцыпу паводзінаў. Ён страгна любіць вандроўваць па далёкіх паралелях і мерыдьянах тагачаснага Савецкага Саюза, любіў назіраць за жыццём і побытам розных людзей, незалежна ад іх нацыянальнасці і прафесіі. Любіў сваю Айчыну — Беларусь і родную Бабруйшчыну, захапляўся Мінскам, Нарачанскім краем і Лепельшчынай, з натхненнем пісаў Бярэзіну і Глубельку, Паставы і Сморгонь, азёры Белае і Свір.

І, нарэшце, паводле апавядання ягонай жонкі Ніны Паўлаўны, якая амаль трыццаць пяць гадоў была ягонай Музой і анёлам-ахоўнікам, Леанід у ўпэўненні быў уласцівы асабліва пластыка ладу жыцця і незвычайнай надзейнасці ва ўсім, што ён рабіў. Ён сам друкаваў свае афарты, пастаянна ўдыхаючы пахі азотнай кіслаты альбо хлорнага жалеза, па-майстэрску прыстасоўваючы адзін да аднаго вугалкі рамачак, сам іх таніраваў, гэтыя рамы, даводзячы колер таніроўкі да дасканалай канцыцы; сам выразаў шкло і паспарту.

Рукі ў яго былі залатыя, хаця нярэдка прыходзіў дадому з абдрапанымі пальцамі ад працы на металаграфічным станку. Але самае галоўнае, безумоўна, — творчы пачатак, талент. Ні побыт, ні грамадскія абавязкі, ні тужлівыя тыдні, знітаваныя ў розныя перыяды жыцця са смерцю бацькі або старэйшага брата, мамы або сястры, не здолелі заглушыць у ім пастаянную прагу да творчасці. Яму ўвесь час здавалася, што працуе мала, хаця цэлыя дні праводзіў у майстэрні. Нераваўся, калі яму зміналі, нават родныя. Хваляваўся, што не паспее скончыць працу да той альбо іншай выставы...

Было ў ім штосці юначае, бо толькі юнакі самым сур'ёзным чынам занятыя формай, эстэтыкай сваіх паводзінаў. Сталеючы, усе мы пачынаем ставіцца да яе аб'явава, толькі выконваючы ўжо вывучаныя ролі. Магчыма, гэта асабліва "мастацкасць" дасталася Леаніду ў спадчыну ад бацькоў, простых і добрых людзей са Жлобіншчыны. Мабыць, ад першага свайго любімага настаўніка малявання ў Бабруйскай дзіцячай студыі Бяляева, які, разглядаўшы ў хлопчыка дар мастака, угаварыў яго ехаць на вучобу ў Пензу, у знакамітую мастакоўскую вучэльню імя К.Савіцкага. Хіба не дзіва: у карціннай галерэі вучэльні віселі арыгіналы самога Рэпіна і Левітана, Бялыніцкага-Бірулі, не кажучы ўжо пра палотны буйнога мастака, нядаўняга дырэктара вучэльні І.Гарушкіна-Саракапудавы! А Бялыніцкі-Бірулі з тае пары стаў для Лёні любімым мастаком.

Так, пяць гадоў, дзень у дзень, прыходзіў сюды Лёня, з задавальненнем наведваў цудоўна абсталяваны майстэрні, маляваў, потым — пленэр, эцюды. Тут, у Пензе, пазнаёміўся і з будучай жонкай Нінай...

На гэтым скончыўся вучнёўскі перыяд і пачалася пара самастойнага ўваходжання ў жыццё і ў мастацтва. Пачалася гэтая пара з выкладання малявання ў адной са школ Чалыбінскай вобласці. А потым Мінск, аддзяленне графікі тэатральна-мастацкага інстытута. Месяцы тры ўсё ішло добра, але раптам — выклік у ваенкамат. Аказалася, што Савецкая Армія без студэнта Марчанкі ніяк абыйсціся не зможа, дык, калі ласка, — "пад ружою". І толькі праз тры гады гвардзеец-артылерыст змог працягнуць вучобу.

Настаўнікі ў Леаніда былі добрыя — Павел Любамудраў і Арлен Кашкурэвіч, якія вучылі яго не столькі непасрэдна тэхніцы малявання, колькі ўменню мысліць пластычнымі вобразамі, прасторай, лініямі. І ў той жа час шлях Марчанкі ў мастацтва быў шмат у чым шляхам вызвалення ад забабонаў акадэмічнага рамяства, прафесійнай рудыцы, строгай сацыяльнай накіраванасці.

Ён маляваў усё, напаўняючы сваю душу новымі ўражаннямі і "набіваючы" прафесійную руку: ад беларускіх ударных новабудоваў да велічэмаккіх вобразаў жанчын Палесса, ад БАМа да старых караблёў Карскага мора, ад суровай і манументальнай прыроды Запалляў да туркменскай экзатыкі, ад летняй прахалоды Залацінкі да няўрымслівага рытмаў Мінска, ад енісейскіх парогав да маляўнічых нарачанскіх берагоў.

Аналізуючы тагачасную творчасць Марчанкі, Георгій Паплаўскі вызначыў у мастаку "прыродны дар і мэтанакіраванасць у вырашэнні складаных творчых задач", "паэзію, пяшчо-

шы погляд, простых і вельмі даступных. Але гэтыя простыя, падрабязныя, рэальныя рэчы на самой справе ў Марчанкі пабудаваныя складана і тонка. А простымі для ўспрыняцця іх робяць дакладнасць прасторавых узаемаадносін і яснасць кампазіцыі, менавіта тое, што ён узяў у Георгія Паплаўскага, свайго духоўнага настаўніка ў творчасці і сябра.

Скажам, пры ўсёй празрыстай і светлай элігінасці сямі маленькіх афортаў, што абагульнілі нейкім чынам пошукі апошніх гадоў у галіне пейзажнага ландшафту, я бачу ў іх і ноткі суму, хваляючае і трывожнае адчуванне хуткаплыннасці быцця. Нібыта за ўсімі гэтымі прасторами святла і паветра, дзе схаваліся царкаўка ў глыбіні над дахамі дамоў і садамі, дзе ажурныя рытмы дрэваў на ўзгорках пад трывожным небам, дзе бясконцыя казанчыя вершаліны таполяў, што абкружылі шчыльным колам блакітнае возера, — схавалася незвычайна дэўная цішыня. Цішыня самоты, суму, развітання. Цішыня вечнасці... Ніна Паўлаўна мне сказала, што

Л.Марчанка. "Сосны".

рыстая, стварае адчуванне чаканай завершанасці форм.

Некалькі сказаў мне, што для яго малюнак — гэта ёсць "развага з алоўкам у руках". Не ведаю, ці сам ён вынайшаў гэтую формулу або прачытаў дзесьці, але ён сапраўды любіў графітны алоўка за пяшчотнасць і пруккасць, аксамітнасць і жорсткасць лініі, за празрыстасць і густату штрыха. І ўгадваю, ўгадваю ягоныя аловачныя выявы першасных азёр і светлага поўдня, тонкіх сасонак і магутных дубоў Свіцязі, возера ў Падсвілі і раўбіцкі матыў...

А ягоныя акварэлі? У адным з кабінетаў рэзідэнцыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь я надаўна ўбачыў акварэль "Бэз": светлая, прыгожая, во-

льная песня пра цудоўныя жывы свет, які нас акаляе. Такі бэз мог бы, мяркую, ухваліць і стары Канчалюўскі; ён жа дасведчаны ў такіх справах.

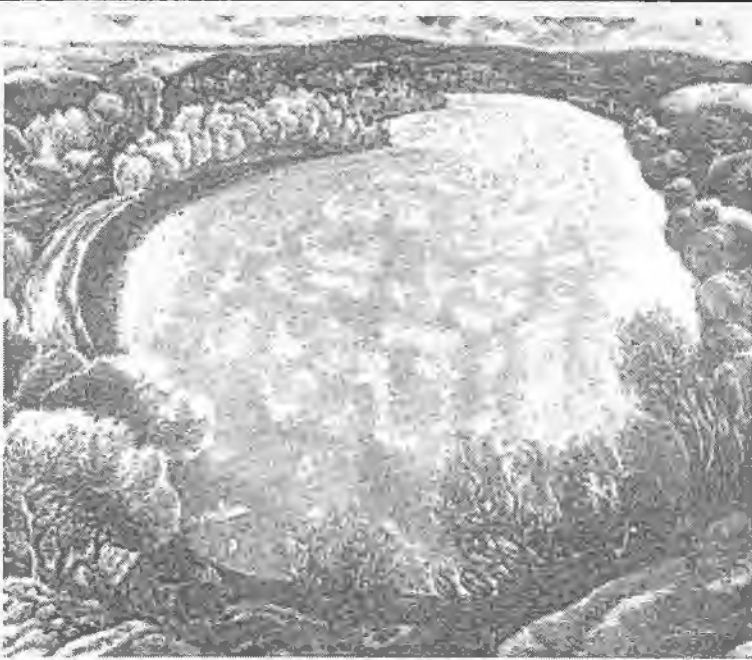
Пастаяў я ля твора Марчанкі і ўгадваў: дык Лёня калісьці пачынаў з жывапісу, з акварэлі! Угадваў, як гадоў трыццаць таму ён нават выстаўіўся ў Маскве з жывапіснымі пейзажамі "Моцны мароз" і, здаецца, "Сонечны дзень". А потым былі акварэльныя эксперыменты — "Вечар", "Грыбы", "Ружы", яшчэ акварэльны партрэт сяцісёр...

А ў апошнія гады жыцця, мабыць, нешта працнула ў душы мастака, штосці выбухнула, нібыта працываючы, што часу засталася мала, зноў няўрымсліва кінуўся ў неспакойны і

Леанід Марчанка.

АДЫТАК ЛЁСУ НА ЦЫНКАВАЙ ПЛАСЦІНЕ

Л.Марчанка. "Возера Чаросава". З цыкла "Зямля і людзі".

ту і эстэтычную выразнасць графікі", а Арлен Кашкурэвіч падкрэсліваў, што "Марчанка выдатна адчувае мяккасць і серабрыстасць літаграфіі, жорсткасць і пэўнасць лінагравюры, цяжкасць і рознакаляровасць акварэлей, поўных паветра і святла". Менавіта ўсё гэтае якасці Леанід даводзіў да дасканаласці ўсё жыццё, хаця светлаю афарта ў рэшце рэшт стаўся ягонай улюбёнай тэхнікай.

... У ягонай майстэрні я бываў не часта, але добра памятаю многія ягоныя творы — і тыя, што выстаўляліся і былі задуманы ў творчых паездках, і тыя, што не паспявалі набываць "выставачны" выгляд, і "крамзалькі", гэта значыць, натурныя малюнк і накіды, які часам былі не менш цікавыя за гатовыя кампазіцыі. І яшчэ памятаю, як мы сціпла "абмывалі" ягоны афорт "Лета" з серыі "Мінск", які набыла Траццякоўская галерэя, і як, таксама "сціпла", адзначылі дзве ягоныя прэміі за бліскучыя афарты, што экспанаваліся на VI Усесаюзнай выставе эстампа і I Усесаюзнай выставе станковай графікі. А колькі было іншых сустрэч — у Саюзе мастакоў, на вернісажах і творчых секцыях і проста на вуліцах Мінска, які ён бясконца любіў...

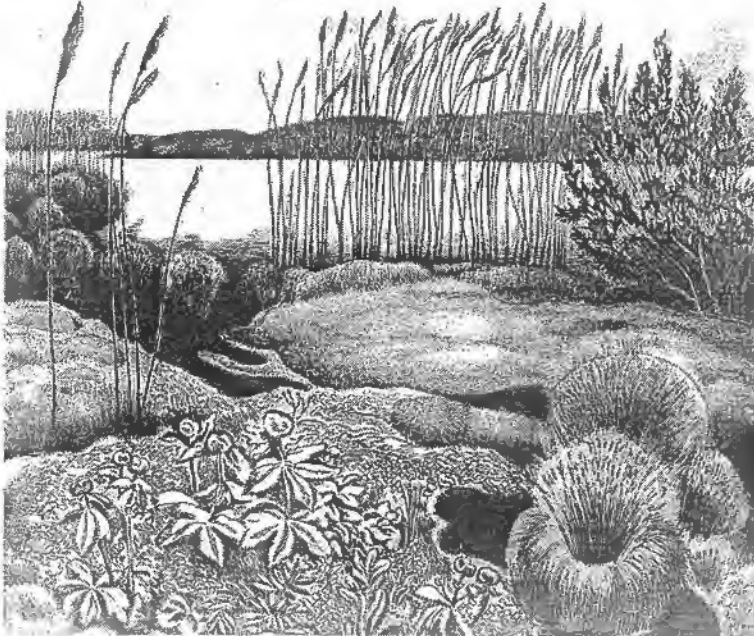
Памятаю, аднойчы, вярнуўшыся з творчай пездкі па Паўночным моры на караблі-сухагрузе "Пётр Вялікі", Лёня з мяккай усмешкай у сваіх густых вусах распавёў мне пра адзін цікавы эпізод. Ягоны калега па групе, убачыўшы, што Лёня малюе "шмат неба", адзіўся: "Што, табе беларускага неба не хапае? Неба ж паўсюль аднолькавае..." Аказваецца, што гэта далёка не так. Неба на Паўначы зусім іншае. Там жа полюс, і ўсе воблакі імкнуча да яго, нібыта іх магнітам прыцягвае. Адсюль і незвычайныя, казанчыя абрысы і формы воблакаў. Вось гэтую асаблівае і хацеў "злавіць" Марчанка. Да таго ж Паўнач мае, распавядаў мастак, свой асаблівы, суровы характар, не падобны да іншых рэгіёнаў свету, — паветра найчысцейшае, мора маўклівае, вечная цішыня, таямнічая, прыцягальная прыгажосць. А ў нас на Беларусі неба іншае: больш добрае, маляўнічае, мяккае, чалавечае...

Так, сапраўды, усхваляваўся Леанід магло толькі тое, што яго закрунула, што прайшло праз ягонае сэрца, што ён ведаў і любіў. Людзі і зямля, яе дары, вялікая боская прырода — вось кола ягоных тэм, на пер-

ўсе думкі Лёні падчас ягонай доўгай хваробы імкнуліся да творчасці і нібыта былі скіраваныя да сінтэзы, а сінтэз у ягоным разуменні — гэта інтуітыўнае, цэласнае, пастымнае ўяўленне пра свет, задачай якога з'яўляецца прымірэнне чалавека з Вечнасцю. І гэта справядліва. Бо толькі ў гэтай сусветнай формуле, відавочна, можна шукаць ісціну.

А ісціна была для Марчанкі ў тым, каб людзі былі больш добрымі і не разбуралі прыроду; каб былі беражліва адноўлены нашы зняважаныя вечныя духоўныя каштоўнасці — старажытныя помнікі архітэктуры, саборы, замкі; каб свет, у якім мы жывём, стаў больш чыстым, больш светлым і разумным; каб Хараства панавала над Агіднасцю, а Дабро перамагло Зло.

Я напісаў гэтыя словы і ўгадваў ягоныя малюнк і акварэлі, незразумелым чынам знітаваныя менавіта з мастацкім аналізам, на першы погляд, найпрасцейшых, як рака, жыццёвых з'яў. Бо што такое малюнк Марчанкі? Гэта нібыта выхаленыя вокам фрагменты прыроды. Але майстарская лепка штрыхом, іншы раз сумная і шчыльная, іншы раз праз-

Л.Марчанка. "Цішыня".

БІЗНЕС І КУЛЬТУРА

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

— **Хто дапаможа яго знайсці, мой вобраз?**

— Толькі Цэнтр Моды. У гэтым ягонае прызначэнне. Такой школы, як у нас на Беларусі, сёння нідзё няма. І ў былым Савецкім Саюзе засталіся адзіны: Масква і Нова-Сібірск. З людзьмі ў гэтым напрамку трэба працаваць. І рабіць гэта трэба шырэй і не шкадуючы грошай: акупіцца, і не толькі харастом, настроём, энергіяй, — акупіцца грашыма. Прыгажосць павінна быць рэнтабельнай, выгаднай, прыбыткавай.

— **Захаваць бы душу і самое жыццё, а Вы пра культуру адзення...**

— Нас заўсёды выхоўвалі ў разуменні таго, што аблічча — другаснае, галоўнае — духоўнае, пад якой мелася на ўвазе ідэалізацыя. Чалавек — гэта складаная і цудоўная гармонія, у якую уваходзіць і такое немалаважнае паняцце, як вопратка.

— **Мы з Вамі будзем размаўляць пра высокія і цудоўныя рэчы — я ўжо адчуваю сябе іншым чалавекам, нават не змяніўшы касцюма, — а нядаўна на ганку хлебнай крамкі інтэлігентная, сталая жанчына ў старой, але чыстай вопратцы папрасіла мяне купіць ёй батон. Як спалучыць з гэтым высокую моду і нават проста моду з усімі не аксесуарамі?**

— Вядома ў свеце мадэльеры лічаць, што мода — гэта дарага, гэта — для выбраных. У мяне іншая пазіцыя. Моднае адзенне бывае вельмі дарагое — haute couture — і бывае для нас з вамі — prêt à porter, даступнае сяродняму класу. Індустрыя адзення ў самых развітых краінах будучы на патрэбах менавіта гэтай часткі насельніцтва. Але і гэтае адзенне павінна быць першасна індывідуальным, а з дапамогай тых самых аксесуараў, пра якія вы казалі ў такім непаважным тоне, яго можа стаць і разнастайным. І атрымліваецца, што можна без асаблівых выдаткаў і звышвыскаў захаваць стыль. Было б жаданне і прафесіяналы, якія табе ў гэтым дапамогуць.

І зноў мы прыйшлі да таго, што Цэнтр Моды павінен развівацца. Мода павінна быць даступнай шырокім масам. У гэтым, як ні парадкальна, прызначэнне мадэльераў.

Што ж да нашых людзей... Я таксама была сведкай невясёлай сітуацыі на Неўскім бульвары. Старая жанчына прапаноўвала набыць кубак мінулага стагоддзя з сервіза нейкага рускага князя. Я разумею, што гэты чалавек не можа прасіць мільярд. Яна не прынікала, прадаючы фамільны кубак, каб набыць гэты ж батон. Гэта сцэна зрабіла на мне жудаснае ўражанне. Я убачыла бездапа.

Безумоўна, такое зараз ужо не адзінакавае з'ява, і гэта не можа мяне не турбаваць як грамадзянку. Нездарма кажуць, што ўзровень цывілізацыі "праглядаецца" становленнем да старых і дзяцей. У нас сёння, на жаль, няма іншага выйсця: гэта трэба перажыць. І задача не ў тым, каб ужо заўтра гэтага не было. Жыццё, на жаль, не казка, ні ў кога няма чароўнага кілка. Але зрабіць так, каб "пераходны" перыяд быў як мага больш кароткім, — гэта задача рэальная і яе можна вырашыць. У кожнай краіне ёсць жабракі, але пра іх крапідзіцца дзяржава. Гэтым людзям, безумоўна, не да моды, ім трэба пратрымацца. Але, разумеючы гэтых гартных і спачувачы ім, я хачу сказаць, што жыццё не можа спыніцца, і яно толькі тады застаецца жыццём, калі ёсць развіццё. Гэта тычыцца і моды. Магчыма, яе "няўнасць" сёння — гэта адна з умоў таго, што заўтра жабрацтва будзе меней.

— **У нас наладзілася добрая, праблемная гутарка пра моду і пра жыццё. Калі згодны, давайце пагаворым пра справы канкрэтныя. Клопаты Цэнтра, ягоныя радасці, магчыма, некалькі лічбаў... Якое інтэр'ю сёння абыходзіцца без лічбаў? Скажам, такое пытанне: як ставіцца**

ца да Вашай установы людзі, ад якіх Вы залежыце?

— Мы знаходзім з імі ўзаема-разуменне. Калі нас не зразумеюць "наверсе", мы проста загнем. Мы ўваходзім у сістэму канцэрна "Беллегіпрам". І я хачу б, каб вашыя чытачы ведалі пра тое, што прэзідэнт гэтага канцэрна Валерый Аляксандравіч Пятроў — гэта той чалавек, з якім Цэнтр Моды і ўсёй лёгкай прамысловасці Беларусі пашчасціла. Ён, і ягоны намеснік добра адчуваюць неабходнасць Цэнтра Моды ў жыцці нашай галіны і вельмі імкнучыся нам дапамагчы.

— **І ў чым жа яна, ваша неабходнасць, цяпер і ў будучыні?**

— Сёння фабрыкі арыентуюцца на Запад. Яны прадаюць сваю працоўную сілу. Шыюць заказы паводле еўрапейскіх лекалаў, на еўрапейскіх лініях, з еўрапейскіх матэрыялаў і атрымліваюць заробатную плату, якую ўжо не плоціць у маларазвітых краінах. Але гэта сёння. А заўтра непазбежная стра-та ўзроўню і рынку. Мы для іх штосяці нахштальт дадатковай пазіцыі: мы маем усё, што ім трэба нова спатрэбіцца заўтра. Калі яшчэ больш канкрэтна, дык мы не даем ім і сёння зусім "аскачочыць з рэж". Штосяці яны ўсё ж шыюць і "самі" на свой унутрыны рынак. А хто ім, акрамя нас, падкажа, што менавіта трэба? Прадпрыемствы не ў стане вывучаць сёння сусветны рынак, моду, яе накірункі, новыя тканіны... А ў Цэнтры Моды цэлая армія спецыялістаў, якія актыўна ўдзельнічаюць у міжнародных выставах, семінарах, аналізуюць напрамкі сусветнай моды. Сёння мы — умова таго, што беларускія швачкі не апынуцца ў "хвасце" падзеі, калі прыйдзе гадзіна "Х". І гэта будзе наша гадзіна. І зусім не так проста ўсё гэта распрацаваць і захаваць.

— **Дзе ўдалося пабываць за апошні час?**

— Нядаўна нашы спецыялісты былі ў Лейпцыгу, Дзюсэльдорфе, Шардзжы. Мы маем цудоўныя ста-суны з грандамі моды і індустрыі адзення. Хіба фабрыкі маюць такую магчымасць? Мы — іхняя надзея і паратунак.

— **Ці не дарага абыходзіцца гэтая "надзея і паратунак"?**

— Паратунак ніколі не быў за-надта дарагім. Бо — калі ўратуешся, дык будзеш жыць і ствараць, а значыць — зарабляць і набываць... І потым, дзе бы бачылі армію без разведкі? Без яе не абыйсця: армія загіне. А калі шчыра, дык не так ужо і дарага. У параўнанні з Заха-дам — проста несур'ёзна.

— **А канкрэтна, якія замовы Вы атрымалі ў апошні час?**

— Распрацоўка фірмовага сты-лю для арганізацый, гатэляў, са-наторыяў.

— **А самі шукаеце замовы?**

— Безумоўна. Гэта і аркестры, да прыкладу, калектывы Фінберга, і крамы — "Панарама", "Дамавік", універмагі, тэлебачанне, спявачкі, дыктары. Многія фірмы апрацоў-ца ў нас.

— **А што на канвееры зараз, у гэтую хвілінку?**

— Вопратка для кампаніі "Бе-лавія", падрыхтоўка фірмовага сты-лю для гатэля "Беларусь".

— **Як выглядаюць замовы колькасца?**

— Ад аднаго касцюма да сотні. Не "вал", безумоўна, як у фабрык...

— **А фабрыкі?**

— Нешта замаўляюць, але яны не плоціць, а працаваць у кредит пры такім фінансавым становішчы мы ўжо не можам. Пяць прадпры-емстваў не разлічыліся яшчэ за мінулы год — 300 мільёнаў рублёў. Не ведаю, як узяць гэтыя грошы. А фірмы плоціць. За кошт гэтага і жывём.

— **Мабыць, людзям цяпер будзе зразумела, чым займа-юцца канструктары, мастакі, мадэльеры, якія працуюць для большасці. А што такое калек-цы?**

— Дакладней, метадычныя ка-лекцыі. Гэта базы напярмак, тая самая мода, пра якую мы ўжо ка-залі. Два разы на год мы налад-жваем яе дэманстрацыю. Яна, за-звычай, апрадавае "падзеі" на год. У лістападзе — "восень — зіма-97". Гэта — верагодны прагноз. Запрашаем "ую" лёгкай прамыс-ловасць, бытавыя службы, гандлё-выя кампаніі. Гэта двухдзённая се-мінары: тканіны, мода, стыль, пра-порцы, аксесуары, колеравая гама — поўны пакет інфармацыі. Выда-ем часопіс да гэтага паказу, дзе-лімся маркетынгавымі даследаван-нямі рынку. Карацей, даем арыен-ціры, і калі прадпрыемствы будуць імі карыстацца, дык яны не "выле-дзюць у коміні". Але прадпрыемствы не могуць цалкам падпарадкоўва-цца нашым рэкамендацыям — зноў жа недахоп грошай. Усё ў даўгах, у падатках, у працэнтах за крэды-ты.

— **Як жа будзем выходзіць з гэтага становішча?**

— Гэтае пытанне не да мяне.

— **А калі б Вы былі прэзідэн-там ці, прынамсі, прэм'ер-мі-ністрам?**

— Зараз важная падтрымка вы-творцаў. Бо становішча ўжо не "ля-мажы", а "на мяжы". Ва ўсіх! Але не могуць усё дырэктары і ўсе спе-цыялісты адначасова стаць дурнямі і развучыцца працаваць! Калі не працуюць усё вытворчасць, дык пры-чына не ў ёй, а ва ўмовах, у эканамічнай палітыцы. Я б паспрабава-ла тэрмінова змяніць падатковую палітыку і зрабіць узаемавыгодна-сць, а якіясьці пазыкі прадоўжыла б. Калі ўсё пачне працаваць, пазыкі будуць вернутыя. У Літве гэта ўжо зроб-лена.

У нашай галіне шмат таленаві-тых людзей. Яшчэ не так даўно да нас ездзілі вучыцца. Мы былі са-мымі высокатэхналагічнымі ў СССР. Наш "Дом мадэляў", "гры-маў" па краіне. Трэба даць магчы-масць працаваць і зарабляць і ўсё вернецца. Бо мы ж, "Цэнтр Моды", яшчэ трымаем, а многія ўжо "па-леглі".

— **За кошт чаго трымаеце-ся?**

— Любім сваю справу і ўдаска-наляваем яе. Мы сёння інтэлекту-альны цэнтр, інстытут моды, нацы-янальны набытак. І без нашчырай-сціпласці хачу сказаць, што сёння я аддаю ўсе сілы, каб захаваць яго і права нашу газету дзякую ўсім, хто нас падтрымлівае.

А з многімі навуковымі інсты-тутамі адбылася трагедыя: іх супра-цоўнікі, надзея нацыі, даўно ўжо стаіць на "дынама".

— **Як зрабіць "Імя" ў модзе?**

— На імя трэба працаваць. Імя — гэта слава ўсёй фірмы. Ты не мо-жаш прыйсці і заявіць: "Я — імя!". Імідж мадэльера — гэта рэклама, навуковая "раскрутка", праца со-цень людзей, гэта велізарныя гро-шы, інвеставаныя ў імя. І калі яно з'яўляецца, сцвярджаецца, пры-вабляе людзей рынку, бярэ на сябе ролю лідэра ў модзе, — тады яно пачынае прыносіць такі пры-бытак, пра які можа марыць буйны завод. Я ведаю выпадкі, калі ма-дэльер здолеў зрабіць для сваёй краіны больш за Міністэрства за-межных спраў разам з Мініфінам.

— **Гэта не перабольшванне?**

— Зусім не. Мода сёння — гэта палітыка. Паўсюль адзенне было часткай іміджу краіны, толькі не ў нас. У нас адзенне заўсёды было "анучай". Усе нашы дасягненні былі "калектыўным" плёнам. Імя было не ў пашане. Не было "сця-

га". Безаблічча. Няма імя — няма адказнасці. Я бачу адну са сваіх задач у дапамозе творчым люд-зям, вельмі хачу, каб іхнія імёны былі "агучаныя". І таму адчыняю наш Салон.

— **Што гэта?**

— Гэта цудоўная ідэя, пра якую я марыла гадамі, сёння стала рэ-альнай для Цэнтра Моды. Салон адчыняецца на пачатку кастрычні-ка. Запрашаю.

— **Але гэта будзе занадта дарага?**

— Па-рознаму. Будзе і дора-га, і не вельмі. Поўная інфарма-цыя пра тое, што для вас добра і што кепска. Эксклюзіўная замо-ва, ды ішчэ і тэрмінова, тады — дарага.

— **А хто яшчэ будзе запраша-ны на адкрыццё Салона?**

— Дзяржаўныя дзеячы, супра-цоўнікі амбасадаў, творчая інтэлі-генцыя, замежныя госці і нашыя трывалыя замовы.

— **Хто з супрацоўнікаў амба-садаў апрацаваць у Вас?**

— Чэхі, італьянцы, амерыканцы, ізраільчане, англічане, расейцы... Яны ацанілі нашу якасць і ўзро-вень цен.

— **А наш Прэзідэнт апраца-ваць у Вас?**

— Пакуль не. Але нашу каман-ду клуба вясёлых і знаходлівых мы апрацулі згодна з просьбай ягона-га памочніка. Мяркую, што гэта была ягоная ідэя.

— **"Простыя савецкія людзі", не прэзідэнты і не жонкі паслоў, выказвалі сваё стаў-ленне да Вашай працы?**

— Не аднойчы. Гэта былі наста-ўнікі і медыкі, рабочыя. Па тэлефо-не: "Мелі гонар набыць вашае ад-зенне". За кулісамі: "Як добра, што вы ёсці!" Людзям заўсёды патрэб-на прыгажосць. Гэта закон жыцця. А вы кажаце, мода памерла.

— **Я не сцвярджаю, я пы-таюся. Дзе Вы апраца-ецеся?**

— Толькі ў сябе. Я вельмі хачу, каб мы апра-аналі тое, што вырабляем, тады і вырабляць буд-зем толькі добра.

— **Ваш працо-ўны дзень. Сёння.**

— На першым месцы — фінансы. Што прыйшло на ра-хунак, як размерка-ваць, падаткі, сыраві-на, заробатная пла-та... Складаны адным ланцюгом: нам віна-ватыя, мы вінава-тыя, і ніхто не можа працаваць. Карта-тка. Другое: творчасць. Збі-раю галоўных спецыялістаў: што выпус-каць на канве-ер, якая ніша воль-ная? Што прапана-ваць? Трэцяе — будоўля. Салон, крама, ремонт асноўнага будын-ка... Рознае: італьянцы далі тка-ніну з адтэрміновай плацяжу на 90 дзён, нашы — ніводнага мет-ра без папярэдняй апла-ты. І — людзі, іхнія прабле-мы...

— **Дэлега-цыі?**

— Бываюць наста. Нядаўна ад-быліся перамовы з нямецкай фірмай "Бэры" пра сумесную вытворчасць высока-ласнага адзення для Еўропы і ўнутранага рынку.

— **Як Вы пачуваецеся ў ролі дырэктара?**

— Я люблю сваю працу і люд-зей, якіх бачу штодня. Я з радас-цю сюды прыходжу і знаходжуся тут 12 гадзін. Задавальненне пры-носіць тое, што я магу здзейсніць, што задумала.

— **Салон?**

— | Салон. І праграму стварэн-ня новага нетрадыцыйнага асарты-менту, а таксама вытворчасці су-часнага нацыянальнага адзення з нашых традыцыйных матэрыялаў — ільну... Паказалі нека ў KItai — якое было захапленне! Ды тут не пера-кажаш усёх планаў. Мару, каб Цэнтр Моды, як гэта робяць на Захадзе, быў уключаны ў Пратакол "абавяз-ковага" наведвання замежнымі дэ-легатыямі: мы ж з'яўляемся дзей-ным, працуючым музеем сучаснай беларускай прыгажосці.

— **Бліжэйшыя планы?**

— Праца без пасрэднікаў, толькі з вытворцамі. Паездка ў Эміраты на кірмаш тканін і аксесуараў.

— **Што чытаеце?**

— Апошні час філасофскую лі-таратуру, якая "тлумачыць" жыццё. Перыяд XIX стагоддзя мінуў, лірыкі і дэтэктываў — таксама. А вось Плу-тарха прачытала з задавальнен-нем.

— **Нарэшце запатрабаваныя старажытныя, вечныя...**

— І публіцыстыку, газеты. І ці-кава, і смешна... І, безумоўна, шмат "свецкай літаратуры".

— **Калі Вы працавалі ма-дэльерам-канструктарам, у Вас былі добрыя мадэлі?**

— Калі я й паказвала свае рас-працоўкі, наш галоўны канструктар казаў, што яны ўсе падобныя да мяне.

— **Тады гэта, сапраўды, былі добрыя мадэлі. Прыгожыя. А сёння Цэнтр Моды падобны да свайго дырэктара?**

— Пакуль яшчэ не.

Любоў Васілеўна смяецца, а мне чамусьці, хача я ў модзе не асабліва дасведчаная, прыемна, што яна, вось такая — спакойная, упэўненая, поўная годнасці і — вельмі прыгожая, што менавіта яна, — дырэктар гэтага беларус-кага запаведніка Прыгажосці.

КАМЕРТОН

— Наколькі я памятаю, ты ўваходзіў у Аргкамітэт мінулага фестывалю, пра які наша газета ўжо пісала. Ці чакаюцца кардынальныя канцэптуальныя змены на гэты раз?

— У прынцыпе канцэпцыя не змянілася, але стала больш выразнай. Мы строга акрэслілі кола прызнаных як крытыкай, так і слухачамі аўтараў-выканаўцаў. Калі летась працавалі па аддзяленнях толькі тры аўтары, то цяпер іх колькасць вырасла да шасці, сярод іх Зміцер Бартош, Лера Сом, добра вядомы ўсім Андрэй Мельнікаў ды іншыя. Акрамя таго, свой час маюць і маладыя аўтары.

На гэты раз мы раздзялілі ўласна самадзейную песню і бардаў.

— А якія вы бачыце між імі адрозненні?

— Аднойчы я сутыкнуўся з такой праблемай: казалі, што ўсе нашыя барды не маюць уласцівага падлетка — гітарамі романтичнага іміджу — недапітая пляшка гарэлікі ў кішэні, у роце дыміцца папяроса, гітара разладжаная, але спявае душэўна... пра жыццё. Мы ж за такой романтикай не гонімся. Вальжына Цярэшчанка мае цудоўны голас, ім яна перакрывае ўсю нашу эстраду, разам узяту, выходзіць спяваць у белай сукенцы — вось яна і ёсць сцэнічны бард, яна адказвае за ўсё: і за словы, і за музыку, і за свой знешні выгляд. У самадзейнай песні выгляд аўтара, як і манера выканання, сэнсу не мае. Калі ў Францыі тамтэйшыя барды спяваюць з аркестрам, ніхто не абавязвае іх у парашэнні стылістыкі жанру. "Самадзейнасць" дае значна больш вольнасці ў самавыражэнні.

— А як, па-вашаму, ставіцца да больш, так бы мовіць, "панкаватых" выканаўцаў, якім, напрыклад, у Расіі, з'яўляецца Ягор Летаў?

— Калі выканаўца трыадзінаства словаў, музыкі і выканання, такі аўтар будзе вартым.

— Раз ў цябе такі жорсткі падыход да выканання і зместу, як гэта ўспрымаюць самі выканаўцы? Ці няма падзелу паміж "пачаткоўцамі" і "зубрамі"?

Як стала вядома, 7, 9 і 10 кастрычніка ў Палацы культуры прафсаюзаў адбудзецца ўжо традыцыйны нацыянальны фестываль бардаўскай і самадзейнай песні "Менск-96", які праводзіцца на дабрачыннай аснове групай энтузіястаў. Наш карэспандэнт Сымон Птах сустраўся з адным з гэткіх апантаных завадатараў Кастусём ЕЛІСЕЕВЫМ.

— Не, няма. Тыя, хто працуюць у нас, — працуюць у камандзе, дзе самае галоўнае — гэта імкненне чалавека да творчасці ў прынцыпе і мастацкага росту. Кожны пачатковец у такім асяродку пачувае сябе такім самым бардам. Проста ў яго меней досведу.

— Вось, напрыклад, я чымсьці натхніўся і напісаў, як мне здаецца, класную песню. Ці магу я трапіць у гэтую каманду? Да чаго мне звяртацца?

— Усё ж такі мы праводзім не конкурс, а фестываль. Акрамя самавітых аўтараў мы запрашаем тых, хто быў добра адзначаны на конкурсах самадзейнай песні. Так, летась мы цалкам абавіраліся на магілёўскі

конкурс "Новы горад" і фестываль "Аршанская бітва".

— Але ў гэтым годзе становішча з бардаўскай песняй пагоршылася, і ні магілёўскага конкурсу, ні аршанскага фестывалю не было. Як вы цяпер арыентуецеся ў сітуацыі? Жываце старымі "запасамі"?

— Так, становішча пагоршылася, і наш фестываль застаўся толькі дзякуючы Фонду Сораса на Беларусі. А наконце старых запасам — не, да нас можна звярнуцца праз газету "Беларуская маладзёжная" і праз іншых аўтараў. Такім чынам, напрыклад, мы знайшлі Славу Крыловіча, вельмі апыронага аўтара. Ён звярнуўся да аднаго з нашых удзельні-

каў, паразмаўляў з ім і знайшоў агульную мову з намі.

Але ж толькі мы прымаем рашэнне аб удзеле пэўнага чалавека, таму сам па сабе зварот да нас не азначае аўтаматычнага станоўчага адказу. У нашай камандзе мы прыслуховваемся да меркавання ўсіх: "мэтраў", прафесійных музыкантаў, нашых адміністратараў, журналістаў.

— Пад дахам фестывалю "Менск — 96" праходзяць выступленні як рускамоўных, так і беларускамоўных бардаў, ці не адчуваецца паміж імі штосьці падобнае да канфрантацыі?

— Мы ўсе памірыліся летась у Магілёве.

— Дык што, сапраўды была вялікая непрыязь?

— Было вельмі шмат надуманых момантаў, сутычак-размоў.

— Напрыклад?

— Гэтыя апалітычныя — тыя не. Гэтыя гоняць "сацыялку" — тыя адну лірыку. Але для нас гэта не прычынова, і калі чалавек жыве мастацтвам, а не эпатажам, канфлікты яму проста будуць непатрэбныя. Папрацаваўшы ў адной звязцы, мы зразумелі, што ідзем паралельнымі шляхамі і чаму нам не ісці разам, хадзя, насамрэч, у нас розная публіка. Сёлета першы і трэці канцэрты беларускамоўныя, у другім — удзельнічаюць гошці, гэта расейскамоўныя барды і ўкраінскі бард Стас Трызубы, найскравейшы прадстаўнік жанру палітычнага "прыколу".

— Ці можаш ты ахарактарызаваць найбольш адметных запрошаных беларускіх бардаў?

— Зміцер Бартошкі. Палову жыцця правёў у вандраваннях. Жыў па ўсёй заходняй частцы Савецкага Саюза. Лірык і "прыкаліст" адначасова. Ягоны гумар эмагавецца з ягонай адданасцю каханню і Радзіме. Публіка ніколі не сумуе.

Сяржук Мінскевіч. Апрырэры прыроджаных гумарыстаў у нас вельмі мала... Не баіцца працаваць у любой праграме з прадстаўнікамі іншых жанраў, схільны да "панкавання". Песні ў вуснах шматлікіх слухачоў.

Віктар Шалкевіч. Паэт-сатырык

з акторскім талентам. Гіпнатызуе публіку да поўнай "адключкі". Можна ўлагодзіць і можа збярэжыць, як і Сяржук Мінскевіч, уносіць тэатральны элемент у выкананне, якога іншым часам бракуе.

Вольга Акуліч. Чалавек феноменальны, але як бард малаадкрыты. Заўсёды выйграе тэкстам, мелодыку мае таксама досыць цікавую. Зыходка для любой хіпаватай кампаніі, але ў сцэнічным выкананні занадта капрызная.

Андрэй Мельнікаў. Прызнаны эмагар, узброены рыцарскай лірыкай. Цудоўны стылізатар. Ён прыносіць нам і дух сяраднявечча, і пачуццё пратэсту ў сучаснай бязвыскасці. Ён заўсёды ўражаў мяне сапраўдным мужчынскім стаўленнем да жыцця, айчыны, сям'і.

Лера Сом. Бард больш вядомы ў Маскве, чым у Мінску. Часамі здаецца, што яна абавіраецца на зямельную энергетыку Полацка, прыносячы нам паэзію, узятую з самай глыбіні чалавека. Адна з самых моцных беларускіх паэтэс усіх часоў.

Вальжына Цярэшчанка. Як яна стала бардам — загадка не толькі для нашага пакалення. Яе оперны голас, мацней за іншых пастаўленае пачуццё кампазіцый пераконваюць нас у тым, што такія людзі мусяць працаваць толькі ў камерна-класічных умовах. Пры гэтым сэнс твора ніколі не прайграе. Мы не можам вызначыць, што для яе галоўнае. Сэнс верша ці музычнае гучанне. І што заўважаюць усе музыканты, яны шырду ў сваіх мелодыях фальклор.

Алесь Камоцкі. Як і Вальжына Цярэшчанка, мае музычную адукацыю. Не пераўзыхадзіць музычны стыліст. Яго выкананне падобна яскраваму дыяменту, якое не возьме ніякай крытыка.

— Ходзяць чуткі аб прыездзе такіх вядомых асоб, як Сяржук Сокалаў-Воюш і нават Данчых...

— З Сокалавым-Воюшам я гаварыў па прахскім тэлефоне: ён хоча прыехаць, але эмога, толькі калі аформіць дакументы. А Данчых чакаецца нібыта ў лістападзе...

— Дзякуй за размову, поспеху фестывалю.

— Прыходзьце, чакаем усіх.

Свята... Як мала цяпер мы сустракаемся з гэтай з'явай у нашым няпростым жыцці. Кожная цікавая падзея, якая выходзіць за межы будзённага, спрыяе нашаму настрою, надае колер радасці ўсёму, што існуе вакол нас. Такім святам было адкрыццё ў зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі 59-га канцэртнага сезона. Музыкантаў-прафесіяналаў і аматараў аб'яднала жаданне далучыцца да чароўнага свету гукаў і мелодый, адчуць натхненне і разам з выканаўцамі пачаць перад'юбілейны сезон. Як вядома, у наступным, 1997 годзе філармонія ўрачыста адзначыць шасцідзясяты дзень нараджэння — юбілей, які патрабуе свабоднага падрыхтоўкі. Да такой значнай культурнай падзеі трэба ставіцца з усімі сур'ёзнасцю: падвесці вынікі творчай працы, класіфікацыю праграмы канцэртаў, якія адбудуцца ў сезоне, здзейсніць творчыя планы і задумкі. І першая праграма гэтага года была сапраўдным крокам да юбілею філармоніі, яна задаволяла самых патрабавальных слухачоў: прэм'ернае выкананне Канцэрта для фартэпіяна з аркестрам вядомага беларускага кампазітара Дамітрыя Смольскага і 13-й сімфонія Шастаковіча. Без перабольшвання адзначым, што гэтыя творы выклікалі цікавасць яркім адлюстраваннем асоб аўтараў і прафесійным мастэрствам. Дзякуючы выканаўцам і іх трактоўцы слухачы мелі магчымасць наблізіцца да першапачатковага разумення ідэй кампазітараў.

Першым выкананым творам быў Канцэрт для фартэпіяна з аркестрам Дамітрыя Смольскага. Зварот да жанру інструментальнага канцэрта — не адзінае выхадзіць у творчасці кампазітара. Менавіта фартэпіяны канцэрт быў дыпломнай працай Дамітрыя Браніслававіча ў час заканчэння Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. Ужо ў ранняй творчасці ён звяртаецца да пошукаў цікавых гучанняў фартэпіяна, выкарыстоўвае ўсе віды піяністэчнай тэхнікі.

Канцэрт, прадстаўлены на адкрыццё сезона, быў завершаным ў пачатку 1996 года, а ўпершыню выкананы 12 мая таго ж года (саліст — Дамітры Марцаў). Выкананню твора ў верасні падпарадкавалася складаная

праца з новымі музыкантамі. Піяніст Цімур Сергееў, дырыжор Віктар Собалеў і сам Дамітры Смольскі разам шукалі шлях да найбольш дакладнай інтэрпрэтацыі аўтарскай задумкі. Безумоўна, кожны выканаўца мае ўласнае разуменне твора, але піяніст здолеў пры гэтым не адзіць ад канцэпцыі аўтара, захававшы шматграннасць вобразаў і падзей. Згодна з першапачатковай трактоўкай канцэрта, у двух частках сусіснуюць светлыя, аптымістычныя, насычаныя прыгожымі падгалоскамі тэмы (лірычная і праэрыстая мелодыя флейты з і часткі, вядомая мелодыя нахорна

АДКРЫЦЦЕ ПЕРАД'ЮБІЛЕЙНАГА СЕЗОНА

Ліста) і востра драматычныя тэмы (матывы жалобнага марша Шапана, "тэма нашэсця" з 7-й сімфоніі Шастаковіча і заключны эффект удара кулаком па крышцы раяля) — усё гэта ўспрымаецца як драматычнае развіццё падзей, музычных вобразаў. Вобразны свет гэтага канцэрта можна параўнаць з малюнкамі карнавала чалавечага жыцця, якія хутка змяняюцца адзін аднаго.

Чалавек павінен памятаць не толькі аб сваёй велічыні на Зямлі, але і пра заканчэнне шляху свайго існавання, што можа здарыцца ў любы момант (tempo mori!). Менавіта такое ўражанне складаецца пры чаргаванні шматлікіх музычных цытат у II частцы твора: грацыёзная босклапотнасць тэмы з уверчурой да "Севільскага цырульніка" Расіні раптам змяняецца трагічным інтанацыямі "тэмы лёсу" Бетховена, рытмічная танцавальная мелодыя — жалобным маршам Шапана. Выкарыстанне кампазіцыі Дж.Кейджа з так званай "хвілінай маўчання" таксама мае сімвалічны сэнс. Такім чынам, арганічнае выкарыстанне цытат прадстаўляе ана-

ў беларускай фартэпіянай музыцы, у творчасці самога кампазітара і ў рэпертуары піяністаў. Творчае дасягненне Дамітрыя Смольскага пацвярджае і піяніст Цімур Сергееў: ён лічыць канцэрт адным з цікавейшых віртуозных твораў у беларускай музыцы.

Гэта і адарылася з 13-й сімфоніяй Дамітрыя Шастаковіча, якая лічылася "вельмі вальнадумнай", і сустракаліся вялікія складанасці пры першым выкананні, доўгі час яна не друкавалася. Цяпер гэты твор быў прысвечаны юбілею — 90-годдзю да дня нараджэння кампазітара. Асоба Дамітрыя Шастаковіча — геніяльнага творцы, які вытрымаў цёк жорсткіх абвінавачванняў з боку крытыкаў і адноў адрадаў жанр сімфоніі ў XX стагоддзі, — уяўляе прыклад трагічнага лёсу творцы. Па словах Генрыха Арлова, настрой музыкі Шастаковіча — "сур'ёзны, жорсткі, драматычны" — быў заўсёды выкрыццём міфа, што "жыццё стала лепей, жыццё стала веселей". Незалежнасць поглядаў на жыццё супярэчыла афіцыйнай ідэалогіі, што выклікала абвінавачванне ў фармалізме яго "бясэкставай, сімфанічнай,

абстрактнай музыкі". Толькі пасля "адлігі" Шастаковіч зноў звярнуўся да сімфанічнага жанру, але выкарыстаў публіцыстычны тэкст. І 13-я сімфонія адлюстроўвае імкненне кампазітара-сатырыка, памфлетыста выкрыць недахопы сучаснага яму жыцця.

Вершы маладога Я.Еўтушэнкі былі сугучныя ідэям кампазітара, і ў выніку нарадзіўся твор, цалкам накіраваны на сваяроднае этычныя законы, ідэй выкрыцця "маральных хваробаў" свайго часу. Нават і цяпер сімфонія гучыць вельмі актуальна. Выканаўцы — Дзяржаўная акадэмічная хараваая капэла Беларусі імя Р.Шырмы (мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор — заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Людміла Яфімава), Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр Беларусі (дырыжор — Віктар Собалеў) і саліст — заслужаны артыст Расіі Анатоль Сафіўлін — з вялікім пачуццём і выразнасцю прапанавалі слухачам сваю інтэрпрэтацыю твора.

Востра драматычны характар I часткі ("Бабін Яр") падаецца свабодным журботным ракіёмам. Герой II часткі — "Гумар" — мужны чалавек, яго пераўтварэнні прасякнуты жыццёва-рэальным аптымізмам. Аўтарскі маналог-родам III часткі — аб лёсе рускіх жанчын, пашчотных анёлаў сям'і. Манументальная карціна IV часткі з жорсткай аркестроўкай перадае вобраз "Страху" і мае таксама гераічны спеў хору, ад якога V частка атрымлівае запал бадзёрай энергіі. А заканчэнне сімфоніі — фінальны "пашчотна-ўсёдавальны гук" аркестра зноў малюе слухачам асобу Дамітрыя Шастаковіча — чалавека, які прайшоў разам з усімі Расіяй цяжкую і складаную гісторыю. "Вялікі, супярэчлівы, цудоўны, трагі-

чны, радасны. Гэта XX век з усімі яго захваленнямі і жахамі" (Валерый Афанасьёў).

На наш погляд, сезон адкрыўся вельмі ўдала. Выбраныя творы арганічна падтрымлівалі і дапаўнялі адзін аднаго. Бясспрэчна, творы Д. Смольскага і Д. Шастаковіча маюць дастаткова вялікую часавую дыстанцыю, кожны з мастакоў імкнуўся ўвасобіць розныя ідэі і канцэпцыі, але разам з тым яны маюць і агульныя рысы. Пэўнае падабенства існуе і ў вобразным свеце — разважанне аб трагічных старонках жыцця, і ў выкарыстанні кантрастнага супрацьпаставлення розных эмацыянальных станаў. Усё гэта дазваляе знайсці ўнутраную сувязь паміж музыкантамі розных часоў, розных стыляў, розных творчых індывідуальнасцей. Як вядома, Дамітры Смольскі лічыць Шастаковіча найбольш блізім сваб кампазітарам, чые творы, паводле слоў Дамітрыя Браніслававіча, "маюць такую велізарную сілу ўздзеяння, што кожны музыкант падпадае пад гэты ўплыў..."

Хачелася б спадзявацца на новыя сустрэчы з усімі выканаўцамі, якія выступалі ў гэты вечар і якія знаходзяцца ў тым стане, калі творчая праца прыносіць задавальненне і выканаўцам, і слухачам. Новыя праграмы Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі, хараваой капэлы імя Р.Шырмы, дырыжора В.Собалева, піяністаў Ц.Сергеева, А.Сафіўліна безумоўна выклічуць цікавасць слухачоў, будуць сапраўднымі святамі ў Дзяржаўнай філармоніі і ў іншых канцэртных залах Беларусі. Да новых сустрэч!

Яўгенія МАЦКЕВІЧ

Адказы на крыжаванку "Музыка", надрукаваную ў нумары 36 — 37.
Па гарызанталі:
1.Рытм. 4.Фауст. 7.Стравінскі. 11."Гаяне". 14.Кабалеўскі. 18.Нона. 20.Рабоб. 22.Адам. 23."Алека". 24.Ронда. 25.Андрэ. 26.Кода. 27.Кансерваторыя. 28.Семнянка. 29.Суру. 30.Гуно.
Па вертыкалі:
2.Тэтрахорд. 5.Абразцова. 6.Сінкопа. 8.Тарантала. 10.Кантрабас. 12.Акт. 13.Напраўнік. 17.Святланаў. 19."Алеся". 21.Басун.
Па згінах:
3.Мулявін. 4.Фрадкін. 9."Нэрон". 15.Алоўнік. 16.Лейтматы.

